

'אופק חדש' אינו רפורמה בחינוך

:: ענת שניידר

נוסף לשעות בבית הספר ממשיכים המורים לעבוד בביתם. מכון 'סמית' קובע שעל כל שעת הוראה פרונטאלית יש עוד 1.2 שעות הכנה, אותם מבצעים המורים בזמנם החופשי, בבית הספר או בבית.

בנוסף, בחמש השנים האחרונות צומצמו מספר שעות ההוראה בכיתה אך תכני הלימוד והסטנדרטים בהם מחויבים המורים לעמוד – נותרו כשהיו. עומס היתר בו נתונים המורים, גורם לשחיקה מואצת, הגורמת מצידה לנשירה, וכתוצאה מכך למחסור במורים. המחסור החמור והממשי היום מתבטא בעיקר במורים למתמטיקה, אנגלית ומדעים. מורים צעירים שסיימו את לימודיהם לא שורדים זמן רב במערכת, וגיל המורים הממוצע כיום הוא 52. כדי לענות על הביקוש הגדל למורים, הלך וירד רף הכניסה ללימודי הוראה, אך בכל זאת מספר הנרשמים נמצא בירידה מתמדת.

מה יש בעצם ב'אופק חדש'?

ה"בשורה" של ההסכם היא השעות הפרטניות. רעיון השעות הפרטניות הוא רעיון מצוין, שיכול לקדם מאוד את התלמידים, אך רק במידה והוא יעשה כראוי, ולא באופן אותו מציע 'אופק חדש'. לפי ההסכם, התלמידים יוצאו משיעורים רגילים לשעות הפרטניות, על חשבון שיעורים בכיתה. תלמיד היוצא לשיעור פרטני יצטרך להשלים את השיעור שהפסיד בכיתה, ועשוי להפוך לחריג בעיני חבריו. חוסר התיאום בין תוכן ההסכם למצב בשטח גורם לעיוותים ברעיון השעות הפרטניות. כך למשל, השיעורים הפרטניים נערכים במסדרונות בית-הספר, ויעילותם מוטלת בספק. בנוסף, המורים המלמדים את התלמידים בשעות הפרטניות הם לאו דוקא מורי התלמידים, ולעיתים גם לא מתמחים במקצוע אותו הם נדרשים ללמד. לדוגמה, מורה לספורט המלמד מתמטיקה בשיעור פרטני.

במהלך השנה האחרונה עסקו הסתדרות המורים ומשרדי החינוך והאוצר בפרסום ושיווק 'רפורמת אופק חדש', באמצעי התקשורת ועל שלטי חוצות. האבסורד הוא, שלמעשה, ב"אופק חדש" אין כל רפורמה. מדובר רק בהסכם תעסוקה חדש אשר משנה את תנאי העבודה והשכר של המורים והמורות.

בהסכם נדרשים המורים לוותר על תנאי עבודה שנרכשו במאבקים במשך שנים ולהוסיף שעות הוראה, מעבר לשעות ההוראה אותן הם מלמדים היום. תמורת שעות העבודה הנוספות, יקבלו המורים תוספת שכר בערך שעה הנמוך בעשרות אחוזים מהמקובל כיום! ומה אין ב'אופק חדש'? בהסכם אין כל רפורמה! אין תוספת שעות לתלמידים, אלא רק תוספת שעות הוראה למורים, ואין שיפור תנאי-עבודה או שכר לעובדי ההוראה, אלא רק המשך והעמקת ניצולם.

דרושה רפורמה אמיתית

מצבם הקשה של המורים בארץ דורש התייחסות אמיתית, אותה לא מספק 'אופק חדש'. ההסכם לא עונה לצרכים של מערכת החינוך הישראלית. מחקרים בכל העולם מראים שמקצוע ההוראה הוא המקצוע השוחק ביותר בעולם, אחרי פקחי טיסה. מחקרים אלה מצביעים שהסיבות לכך הם עומס העבודה הרב המונח על כתף המורה. ישראל היא מהמובילות בעולם במספר התלמידים בכיתה. המורים בישראל עובדים מספר ימים רב יותר בשנת לימודים לעומת מורים אחרים בעולם, ומלמדים שעות הוראה פרונטליות רבות יותר. מורה בבית-ספר יסודי במדינות ה-OECD מלמד 705 שעות הוראה פרונטלית שנתיות, ואילו מורה בישראל מלמד 1025 שעות בשנה. במדינות ה-OECD שנת הלימודים בחינוך היסודי נמשכת 38 שבועות, ואילו בישראל שנת הלימודים נמשכת 43 שבועות.

ה'בשורה' של ההסכם הן השעות הפרטניות. רעיון השעות הפרטניות הוא רעיון מצוין, שיכול לקדם מאוד את התלמידים, אך רק במידה והוא יעשה כראוי, ולא באופן אותו מציע 'אופק חדש'.

רפורמות דומות ל'אופק חדש' כבר נוסו בעולם בבריטניה ובארה"ב, וכישלונן היה גדול. לאחר יישום הרפורמה במקומות אלו, מורים רבים שלא עמדו בעומס פרשו ונוצר מחסור במורים. כתוצאה מכך, נאלצו מערכות החינוך הבריטיות והאמריקאיות להעסיק מורים זרים.

ובנוסף על העבודה המרובה בבית. גם היום, לאחר ביצוע הרפורמה, ממשיכים מורים את עבודתם עוד עשרות שעות בבית, וזאת לאחר 36 שעות הוראה בבית הספר!

'אופק חדש' אינו פוגע רק באיכות ההוראה ובשכר המורים. בגלל שינוי חישוב הפנסיה על-פי תנאי ההסכם, תיפגע גם פנסיה המורים בצורה משמעותית! כיום, כידוע, כל עובדי המגזר הציבורי מבוטחים בפנסיה תקציבית, המחושבת לפי שכרו האחרון של העובד. בדרך כלל, מהווה השכר האחרון של כל עובד גם את השכר הגבוה ביותר במהלך הקריירה, לאחר התוספות המצטברות בגין דרגה, תפקיד ושכר.

לפי הסכם 'אופק חדש', המורים יובדלו משאר עובדי המגזר הציבורי בחישוב הפנסיה. הפנסיה של המורים תהיה מחושבת על-פי שתי תקופות: עד הכניסה להסכם ומהכניסה להסכם. שינוי שיטת החישוב יוביל לפגיעה בפנסיה העתידית של כלל המורים. כיון שהקידום המקצועי של המורה לא ילקח בחשבון, כמו גם תוספות השחיקה וההצמדה של השכר לאורך השנים, יהיה השכר הנלקח בחשבון לחישוב הפנסיה נמוך בהרבה מהשכר האחרון של כל מורה. אם ניקח בחשבון, למשל, שרק בשנה האחרונה קיבלו המורים תוספת שחיקה פעמיים, בשיעור

לעיתים תלמיד שיוצא ממצצוע אחד במשך שבוע, נפגש עם מספר מורות שונות בהתאם לזמינות המורה, וכל מורה מלמדת את אותו נושא בצורות אחרות. התלמיד יוצא מבולבל ובמקרים רבים רב הנזק על התועלת. הדרך בה מבוצעות השעות הפרטניות מגדילה את סימן השאלה על תרומת שעות אלו לפי הסכם 'אופק חדש'. על מנת שרעיון השעות הפרטניות יהיה אפקטיבי, צריכות השעות להינתן בנוסף, ולא על חשבון שיעורים, ורק כשיש אפשרות לפינות לימוד נאותות.

שינוי נוסף במתכונת ההעסקה נוגע באופן התגמול למורים על תפקידים שונים בבית הספר, כמו חינוך כיתה, ריכוז שיכבה וכו'. עד היום תוגמלו מורים עבור תפקידים אלו בשעות הוראה, בנוסף לתוספת אחוזים בשכר. לפי ההסכם החדש, מורים לא יתוגמלו יותר בשעות, אלא רק באחוזים. כלומר, כל תפקיד בבית-הספר יהיה בנוסף למכסת השעות המלאה, עובדה שתגרום לקושי רב לבצע תפקידים אלו, לאיכות ביצוע פחותה, ואף להמנעות מורים מלקיחת התפקידים.

אם כך, לא רק שההסכם אינו מקל על העומס או מונע את שחיקתם של המורים, 'אופק חדש' אף מוסיף על העומס! מורים שהצטרפו לרפורמה השנה מספרים על עייפותם, על השחיקה שלהם

הרפורמה, יועסקו כל עובדי ההוראה על-פי תנאי הרפורמה" (מתוך פרוטוקול ועדת ההיגוי ליישום הרפורמה, 18.6.08). היום כבר לא ניתנת למורה הזכות להתנגד להרעת תנאי העבודה ולפגיעה בפנסיה. בימים אלה אנו עדים לכך שנציגי משרד החינוך ומשרד האוצר, בדרגים השונים, עושים מאמצים מרובים לשכנע את המורים לקבל על עצמם רפורמה שלא מתאימה להם והם אינם מעוניינים בה. מורים שמתמידים בסירובם להצטרף לעבודה לפי ההסכם מאוימים ב'בניית תיקים', בהעברה יזומה ואפילו בפטורין, וכל זאת מבלי שהסתדרות המורים תגן עליהם. מורים אחרים שמבקרים את הרפורמה ומביעים דעתם נגדה מוזמנים לוועדות משמעת ומאוימים בפטורין.

מה מחכה מעבר לאופק החדש?

רפורמות דומות ל'אופק חדש' כבר נוסו בעולם בבריטניה ובארצות הברית, וכישלונן היה גדול. לאחר יישום הרפורמה במקומות אלו, מורים רבים שלא עמדו בעומס פרוטוקול ונוצר מחסור במורים. כתוצאה מכך, נאלצו מערכות החינוך הבריטיות והאמריקאיות להעסיק מורים זרים. בשנתיים האחרונות, כדי להחזיר את המורים להוראה, הכפילו את שכר המורים והורידו את שעות ההוראה בהיקף של 30%!

תוצאות אלו יגיעו גם לישראל. 'אופק חדש' יאיץ את שחיקתם של המורים. מורה שחוק הוא מורה רע לתלמידים ולחינוך בישראל. ההסכם גם יביא למחסור אמיתי בסגל הוראה איכותי. כבר היום 50% מהמורים הצעירים הנכנסים למערכת החינוך עוזבים תוך 3 שנים. 'אופק חדש' רק יחמיר מגמה זו, ויביא בהכרח להרעה משמעותית במצב החינוך בארץ. 'אופק חדש' מעמיד את החינוך הציבורי בסכנה!

קרוב ל 10%, נמצא שהפרש זה יכול להגיע לכדי עשרות אחוזים.

כמו כן, מורה ששכרו יעלה במהלך עבודתו, אם משום שיצא ללמוד והוציא תואר, ואם משום שקיבל קידום בתפקיד, לא תחשב תוספת השכר לחלק התקופה הראשונה של חישוב הפנסיה. כדי להמחיש את הבעיה, ניקח מורה שעבדה 17 שנים לפני הכניסה ל'אופק חדש', ולכן צברה 34% מהפנסיה שלה. מחצית מהפנסיה של המורה תחושב לפי השכר הנמוך טרם כניסתה להסכם, ורק המחצית השנייה תחושב על-פי השכר האחרון שמשקף את התקדמותה לאורך השנים. אותה מורה, אם התקדמה והפכה למנהלת, 34% מהפנסיה שלה לא יקחו בחשבון את תפקידה החדש ומשכורתה בהתאם. כמובן שלא תלקח בחשבון שחיקת השכר, והצמדתו למדד.

פיטורים, איזמים ושוב פיטורים

לפי הסכם 'אופק חדש', עד שנת 2012 על כלל המורים במערכת החינוך להיות בעלי תואר ראשון. החלטה זו אינה נוגעת למורים צעירים: כבר מספר שנים מורים הנכנסים למערכת החינוך הם בעלי תואר ראשון. עם זאת, מורים ותיקים רבים, שסיימו את לימודיהם בסמינר לפני שנים, לא היו מחויבים לתואר. יש ביניהם מורים מעולים שעל אף העדר התואר, הרחיבו אופקים ועברו השתלמויות ארוכות. השתלמויות אלו תרמו לקידום עבודתם כמורים איכותיים בבית הספר, ולא היו תואר סתמי שאינו קשור לעבודתם. רבים ממורים אלה הם דוגמא ומופת למערכת החינוך. 'אופק חדש' קובע שמורים שלא ישלימו את חובת לימודי התואר הראשון תוך ארבע שנים, יפוטרו ויוצאו ממערכת החינוך. אך על אף כל זאת, מערכת החינוך לא תסייע להם בשכר הלימוד, ואפילו לא ביום חופשי ללימודים. מערכת השעות החדשה והעמוסה לפי 'אופק חדש' לא תאפשר למורים, אפילו יהיו מעוניינים, להשלים תואר אקדמי (לפחות תואר ישראלי חוקי), ובכך תביא לפיטוריהם. אימת הפטורין לא מסתכמת רק אצל חסרי התואר הראשון. הסכם 'אופק חדש' אמור היה להיות וולונטרי. לפי התוכנית, למורים היתה צריכה להנתן האפשרות לסרב להצטרפותם להסכם, לפחות למשך שש שנים. מיד כאשר התבררו פרטי ההסכם, פנו עשרות אלפי מורים מכל הארץ למשרד החינוך במכתב סירוב לכניסה לעבודה לפי ההסכם החדש. בעקבות ההתנגדות הרחבה, החליטו לכפות על המורים את 'אופק חדש'. "בבית ספר אשר לגביו הוחלט כי תיושם

לא רק שההסכם אינו מקל על העומס או מונע את שחיקתם של המורים, 'אופק חדש' אף מוסיף על העומס! מורים שהצטרפו לרפורמה השנה מספרים על עייפותם, על השחיקה שלהם ובנוסף על העבודה המרובה בבית.

ענת שניידר היא מורה- מחנכת ורכזת שכבה בחט"ב טשרניחובסקי בנתניה. חברה בברית החברתית. מנהלת אתר התעוררות המורים נגד ההסכם "אופק חדש":
site.2all.co.il/morim

liatsh@012.net.il

